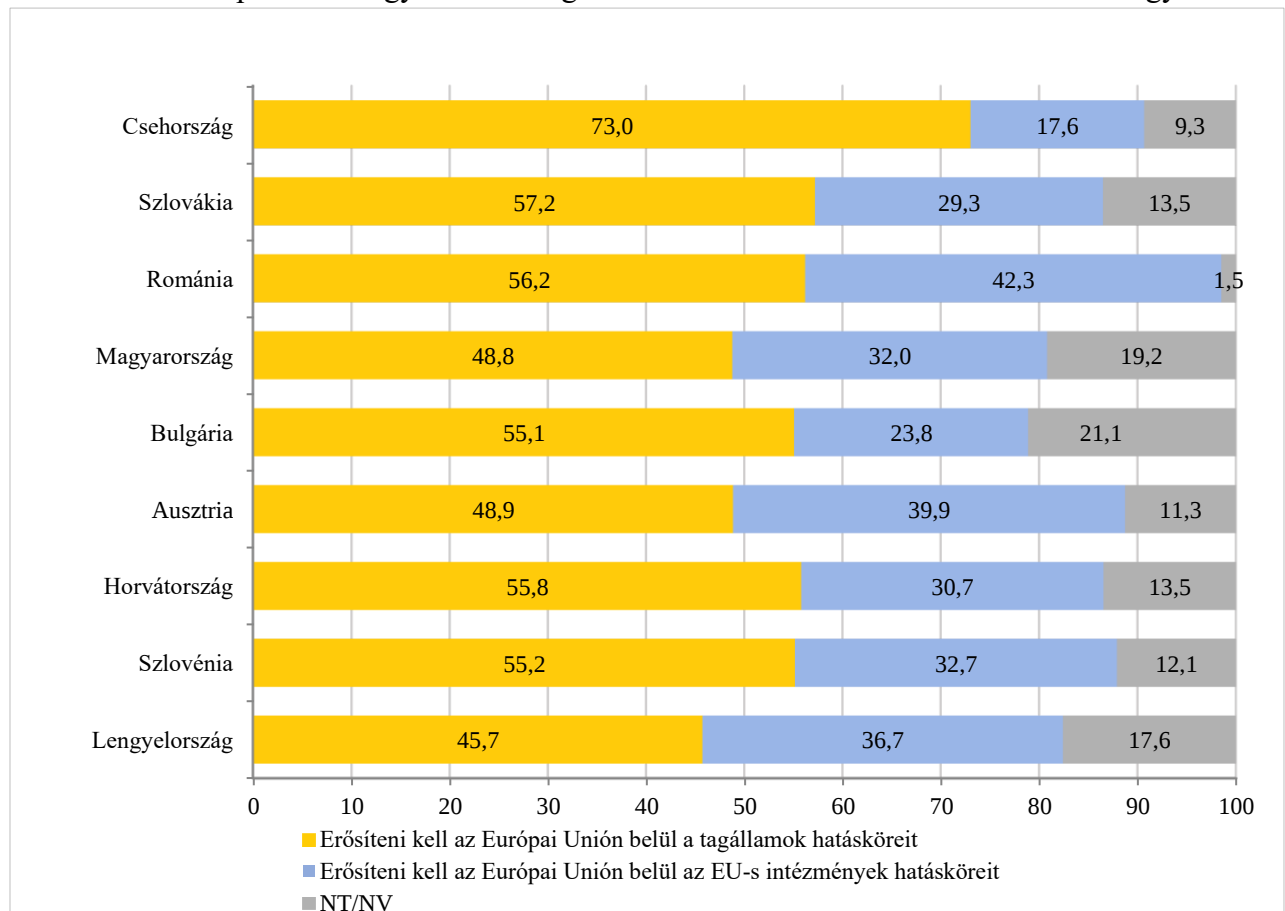

Közép-Európa többsége szuverenista

A közép-európaiak döntő többsége a tagállamok hatásköreinek erősítésében látja az Európai Unió jövőjét – ez derül ki a Közép-Európa Jövője Alapítvány által készített kutatási jelentésből és annak 2022-es kutatási adataiból. Abban a történelmileg fontos vitában, hogy föderális, azaz nemzetek fölötti vagy szuverén, azaz nemzetek közötti irányba haladjon-e tovább az európai integráció, a térség lakosainak egyértelmű a véleménye. Nem a nemzetek meghaladását, hanem azok összefogását sürgetik. Más szóval minden olyan elméleti álmódosítás, világmegváltó gondolat vagy politikai kalandorság, amely ezzel ellentétes irányba mutat, nem bírja a közelmúlt közvéleményének támogatását, nincs demokratikus legitimitása.

A Közép-Európa Jövője Alapítvány által rendelt felmérés arra a kérdésre kereste a választ az egyes országok társadalmát reprezentáló véletlenszerű mintákon, hogy a megkérdezettek inkább az az Európai Unió vagy inkább a tagállamok hatásköreinek erősítésével értenek egyet.¹

A fenti ábra is jól mutatja, hogy a vizsgált közép-európai országok egységesen vélekednek a fenti kérdéskörben.

¹ A pontos kérdésszöveg a következő: „A következő állítások közül Ön melyikkel ért inkább egyet?”: „Erősíteni kell az Európai Unió hatásköreit.” vagy azzal, hogy „Erősíteni kell a tagállamok hatásköreit.”

Csehország esetében a legnagyobb az egyetértés (73 százalék), hogy a tagállamok hatásköreit kell erősíteni az EU-n belül. A kutatás alapján pedig egyértelműen a 40-49 éves korosztály 76,1, a 60 év felettiek 74,4, illetve a nagyvárosokban élők 74,3 százaléka vélekedik leginkább így. A kormánypárti és ellenzéki szavazók között nem számít megosztónak ez a kérdés, előbbiek 65,5, míg utóbbiak 79 százaléka szuverenista.

Szlovéniában szintén hasonló trend mutatkozik a föderális berendezkedés elutasítására. A 40-49 évesek 64, a 60 év felettiek 58,5, továbbá a nagyvárosok lakóinak 60,8 százaléka szintén a szuverenista álláspontban hisz. A kormányoldal és az ellenzék szavazótáborára itt is egységes (előbbiek 50,9 százaléka, utóbbiak 66,2 százaléka).

Szlovákia a rangsort tekintve a második helyet foglalja el a nemzetek erősítésének támogatása tekintetében (57,2 százalék). A lakosság alaposabb vizsgálata pedig azt mutatja, hogy itt is jellemzően a 40-49 kor közöttiek 62,8 százaléka és a 60 év felettiek 58,8 százaléka a leginkább föderalizmusellenes. A kormánypárti és ellenzéki szavazók esetében eltérő vélekedés van, míg a kormánypártiak 51,5 százaléka inkább az uniós intézmények hatáskörének növelésében látja a jövőt, az ellenzéki szavazók 64,1 százaléka épp ellenkezőleg vélekedik.

A román és bolgár adatok szintén hasonló tendenciát mutatnak az adatok szociodemográfiai vizsgálata alapján. Mindkét ország esetében a korábbiakhoz hasonló korcsoportok vélekednek leginkább együtt, a 40-49 éveseknek Romániában az 59,5 százaléka, Bulgáriában 55,7 százaléka, míg a 60 év felettieknek Romániában 58,3 százaléka, és a 60,1 százaléka Bulgáriában. Utóbbi esetében külön érdekesség, hogy a többi országtól eltérően itt a legmagasabb, 59,7 százalék a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, akik a tagállamok erősítésében látják a jövőt. A kormánypárti és ellenzéki szavazók ebben a két országban is azonos álláspontot képviselnek.

Magyarországon és Lengyelországban kevésbé emelkedik ki egy-egy korcsoport vagy éppen az ellenzékiek és/vagy kormánypártiak aránya, de kijelenthető, hogy jellemzően itt is minden társadalmi csoportban a szuverenitáspárti álláspont van előnyben. Lengyelországban a legmagasabb arányban a kormánypárti szavazók 72,9 százaléka vélekedik így, míg az ellenzéki szavazóknak csak a 34,6 százaléka. Magyarországon szintén ellentétes álláspontot képviselnek az ellenzéki szavazók, akiknek csak 31,5 százaléka képvisel szuverenista álláspontot, ellenben a kormánypártiak 65,5 százalékaival.

Míg Ausztriában a társadalmi csoportok esetében kisebb a különbség, így is a 18-29 korosztály 57,2 százaléka vélekedik egyöntetűen a szuverenista Unióról, ezzel a legmagasabb arányban

kitűnve a korcsoportok szerinti bontásban. A kormánypártiak inkább föderalista (46,1 százalék), az ellenzéki szavazók inkább szuverenista álláspontot képviselnek (54,8 százalék) Ausztriában.

Érdekes kérdés, hogy mi állhat a közép-európaiak egyértelmű föderalizmusellenessége mögött. A cseheknek és szlovákoknak, vagy a délszláv nemzeteknek volt személyes tapasztalata a föderalizmusokkal szemben, amelyek a mai európai integráció minden diszfunkcióját is már megtapasztaltatták velük. Az elméletileg a testvériség nevében formált szövetségi államok a valóságban az erősebb nemzetek uralkodásának bizonyult a kisebbek és gyengébbek fölött, később konfliktusokhoz és máig alig begyógyult sebekhez vezetve. A történelmi tapasztalat mellett a jelen konfliktusai is ellene hatnak az európai föderalizmusnak, hiszen mindenki érti és érzi, hogy az a gyakorlatban a brüsszeli hatalmi központ erősödéséről és a nemzetállamok vezetésének gyengüléséről, más szóval vezetési és döntéshozatali lehetőségeik és felelősségük gyengüléséről beszélünk. Feltételezhető, hogy mivel az európai vezetés döntései eddigi életükben nem igazán okozott érzékelhető minőségjavulást és amúgy is távol van mindennapjaiktól, nem igazán akarják a döntéshozatal jogát feltolni ide. Sokáig lehetett hallani, hogy az Európai Unió egy békeprojekt, amely az elmúlt hét évtizedben valóban sikeresen tartotta fenn a világháború utáni hatalmi struktúrát a kontinensen és a legnagyobb konfliktusokat is képes volt tárgyalásos úton, kompromisszumokkal elcsendesíteni. Oroszország Ukrajna ellen indított, 2022-es háborújával ez azonban megváltozott. Az Európai Unió immár nem békeprojekt, vezetői kerülnek a tárgyalásos konfliktusrendezést és retorikájukban is háborúpártiak. Ha tehát az európai eddigi integrációs szintje és a brüsszeli hatalmi központ nem képes az egyik legfontosabb értékét, a békét garantálni, érthető, hogy nincs társadalmi legitimitása a további felhatalmazás-bővítésnek, azaz az integráció mélyítésének.

A háború mellett a 2015-ben kibontakozó migrációs krízis volt a másik ok, amely a további hatalomátruházást Brüsszel irányába népszerűtlenné tette. Különösen a délszláv államok, illetve Magyarország és Ausztria polgárai tapasztalhatták meg a mindennapok valóságától elrugaszkodott, de lassú és népszerűtlen döntések világát. A migráció tartós jelensége és az ellene sokak által elvárt, kemény lépések tiltása Brüsszelből a hatalommal való visszaélés vagy annak a polgárok védelmére való használatának elmulasztásáról szóló vádakát erősítette fel. Ha nő azoknak a száma, akik szerint hiába van felhatalmazása az Európai Unió vezetésének, vagy azoké, akik szerint túlhatalma van az európai intézményeknek, érthető, hogy a további hatalomátruházás gondolatának népszerűsége csökken.

Az Európai Unió központjának több hatalommal való felruházása ellen hat az az általános érzése a közép-európaiaknak, hogy Brüsszelben nem ismerik és nem is értik őket. Sem a történelmi háttérükről, sem a jelenlegi gazdasági, politikai vagy társadalmi helyzetükről nem rendelkezik elegendő információval az unió vezetése. A tájékozatlanság könnyen vezet érdektelenséghez is. Egy nyugat-német bizottsági elnök, egy spanyol külügyi főmeghatalmazott és egy belga Tanács-elnök aligha szolgálja a közép-európaiak igényét, hogy az ő szempontjaikat is vegye figyelembe a brüsszeli vezetés.

Végül fontos szempont lehet a föderalizmusellenességben az is, hogy a közép-európai országok legtöbbször nem tekinthet vissza hosszú szuverén múltra, történelme inkább szabadságharcok sorozata. Az ezeréves államiságával még a magyar nemzet tekinthető – mai értelemben – a leginkább szuverénnek, de a törökök, osztrákok, németek és szovjetek elleni küzdelem így is meghatározta az elmúlt évszázadokat. A nemrég, sok esetben a hidegháború végével megszerzett szuverenitás pedig olyan közjóság a közép-európai nemzetek számára, amelyről csak alapos megfontolással, közérdekből és konszenzussal mondanának le.

Jelen kutatási jelentés elkészítéséhez szükséges közvélemény-kutatási adatok egyes országokban vizsgált mintája reprezentatív a 18 évesnél idősebb lakosságra nem, kor, régió és/vagy településtípus szerint. 1000 fős mintanagyság és 95 százalékos megbízhatósági szint esetén a maximális mintavételi hiba 3,1 százalék. A kutatást a CEPER Central European Perspectives Zrt. készítette.